

Luontotyyppien punaisen kirjan verkkopalvelu

Luontotyyppien punaisen kirjan verkkopalvelussa esitellään Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin 2018 tuloksia. Arvioinnissa oli yhteensä noin 400 luontotyyppiä, joista lähes puolet arvioitiin uhanalaisiksi.

[Etusivu - Luontotyyppien uhanalaisuus](#)

Meriajokaspohjat

1. Luonnehdinta

Luontotyyppissä monivuotisen kasvillisuuden peittävyys on vähintään 10 % ja meriajokkaan (*Zostera marina*) osuus kasvillisuudesta on vähintään 50 %. Luontotyyppi esiintyy tyypillisesti suhteellisen avoimilla hiekkapohjilla, 1–8 metrin syvyydessä (Boström 2001; Boström ym. 2002; 2004), harvemmin myös lieju-, sora- ja sekapohjilla (den Hartog 1970). Meriajokkaan esiintymistä rajoittaa syvällä valon määrä (Backman ja Barilotti 1979), pinnan lähellä aaltojen ja jään kulutus. Meriajokas voi kasvaa sekä yksittäisinä versoina, yksiläisinä kasvustoina että muiden putkilokasvien seurassa. Yleisimpiä seuralaislajeja meriajokasniityillä ovat hapsikat (*Ruppia* spp.), haurat (*Zannichellia* spp.), hapsi- ja ahvenvita (*Stuckenia pectinata*, *Potamogeton perfoliatus*), tähkä-ärviä (*Myriophyllum spicatum*), merisykeröparta (*Tolypella nidifica*) ja mukulanäkinparta (*Chara aspera*) (Granlund 1999; Boström ja Bonsdorff 2000). Hiekkaisilla ja sekapohjilla meriajokkaan joukossa voi olla myös pieniä määriä kiviin kiinnittyneitä jousileviä (*Chorda filum*) ja rihmamaisia ruskoleviä (*Ectocarpus siliculosus*, *Pylaiella littoralis*) (Oulasvirta ja Leinikki 1995; Granlund 1999). Meriajokkaan lehdet ovat pitkiä (20–100 cm) ja kapeita (2–4 mm), ja kasvustojen tiheys vaihtelee suuresti (50–1000 versoa/m²) (Boström ja Bonsdorff 1997). Meriajokasniityt luovat kolmiulotteisia rakenteita muuten usein paljaille hiekkapohjille. Sekä yksi- että monilajisina yhteisinä ne tarjoavat näin suojaa ja ruokaa monille selkärangattomille, jotka eivät avoimessa elinympäristössä selviäisi (Boström ja Bonsdorff 1997; 2000; Boström ym. 2002). Meriajokkaan juurakot sitovat pohja-ainesta, ja monipuolisessa pohjaeläinyhteisöissä vallitsevat yleensä harvasukasmadot (*Oligochaeta*), monisukasmadot (mm. merisukasjalkainen *Hediste diversicolor*), äyriäiset (mm. liejukatka *Corophium volutator*) ja liejusimpukka (*Macoma balthica*). Meriajokkaan lehdillä ja lehtien suojissa elävät nuoret sydänsimpukat (*Cerastoderma glaucum*, *Parvicardium hauniense*), laiduntavat kotilot (*Hydrobia* spp.), äyriäiset (mm. leväkatkat *Gammarus* spp. ja leväsiirat *Idotea* spp.), merietanat (mm. liuskamerietana *Tenellia adspersa* ja sukkulamierietana *Limapontia capitata*) sekä silo- ja särmäneulat (*Syngnathus typhle*, *Nerophis ophidion*) (Boström ja Bonsdorff 1997; 2000; Boström ym. 2002). Pohjoisen Itämeren meriajokkaat lisääntyvät ainoastaan suvuttomasti, ja saattavat erota geneettisesti Itämeren muiden alueiden meriajokasyhteisöistä (Olsen ym. 2004). Luontotyyppi sisältää HELCOM HUB -

luokat AA.H1B7, AA.I1B7, AA.J1B7 ja AA.M1B7: Itämeren valoisat lieju-, sora-, hiekka- ja sekapohjat, joilla vallitseva kasvillisuus muodostuu meriajokkaasta.

2. Maantieteellinen vaihtelu

Luontotyyppin esiintymissä ei ole tiedossa maantieteellistä vaihtelua. Meriajokaskasvustot ovat oletettavasti harvempia esiintymisalueensa reunamilla. Meriajokkaan esiintymisalueen täsmälliset rajat ja reuna-alueet tunnetaan puutteellisesti (mm. Boström 2001; Boström ym. 2006a; 2006b). Pohjoisen Itämeren meriajokasyhteisöt eroavat lajikoostumukseltaan Atlantin vastaavista yhteisöistä. Suomen rannikon meriajokasniityillä yhteisöistä löytyy mereisten lajien (meriajokas, merihapsikka *Ruppia maritima*) lisäksi myös murto- ja makean veden lajeja, kuten hauraja ja vitoja. Vastaavia lajiyhteisöjä löytyy myös eteläiseltä Itämereltä (Eggert ym. 2006; Selig ym. 2007a; 2007b; Steinhardt ja Selig 2007).

3. Liittyminen muihin luontotyyppeihin

Luontotyyppi esiintyy hiekkapohjilla rinnakkain mm. vita- ja haura-hapsikkapohjien kanssa. Samoilla alueilla voi esiintyä myös hietasimpukka- ja hietakatkavaltaisia pohjia.

4. Esiintyminen

Meriajokkaan esiintymistä rannikolla rajoittaa suolaisuus (vähintään 5 ‰) (Boström ym. 2003). Meriajokasniittyjä löytyy Pohjanlahdella noin Rauman korkeudelle asti ja Suomenlahdella Sipoon edustalle asti (Velmu-aineisto 2017). Lounais-Suomen avoimilla hiekkapohjilla luontotyyppi on yleinen. Se voi esiintyä myös hiekka-sorasekoituksella ja pienempinä laikkuina myös muilla sekapohjilla (Boström 2001). Luontotyyppilaikkujen koko vaihtelee muutamista sadoista neliömetreistä useisiin hehtaareihin (Boström ym. 2003). Saaristomerellä laajimmat esiintymät sijoittuvat ulkosaariston hiekka- ja moreenisärkille, pienempiä laikkuja löytyy myös väli- ja sisäsaaristosta (Boström ym. 2006a; 2006b).

5. Uhanalaistumisen syyt

Veden samentuminen ja rihmalevien lisääntyminen (Vre 3), ruoppaukset (Vra 1), ankkurointi (VI 1).

6. Uhkatekijät

Veden samentuminen ja rihmalevien lisääntyminen (Vre 3), suolapitoisuuden aleneminen (Im 2), ruoppaukset (Vra 1), ankkurointi (VI 1), öljyonnettomuudet (Kh 1), geneettinen yksipuolisuus (X 1).

7. Romahtamisen kuvaus

Luontotyyppi katsotaan romahtaneeksi, jos sen kaikki esiintymät ovat hävinneet. Tähän johtaisi valtalajin eli meriajokkaan häviäminen tai väheneminen siten, etteivät pohjat enää missään luokitua meriajokaspohjiksi. Luontotyyppin muutoksia tarkasteltiin epäsuorasti näkösyvyysaineistoilla. Jos rehevöityminen edelleen kiihtyy ja näkösyvyydet heikkenevät siinä määrin, ettei meriajokas enää pysty muodostamaan yhtenäisiä kasvustoja,

luontotyyppi katsotaan romahtaneeksi. Romahtamiseen johtaisi myös veden suolapitoisuuden lasku alle 5 ‰:een sopivalla syvyydellä olevissa rannikkovesissä.

8. Arvioinnin perusteet

Meriajokaspohjat arvioitiin vaarantuneiksi (VU) viimeisen 50 vuoden aikana tapahtuneen luontotyyppin määrän vähenemisen sekä levinneisyys- ja esiintymisalueen pienen koon ja luontotyyppin taantumisen vuoksi (A1, B1 & B2). Viimeisen 50 vuoden aikana meriajokasvaltaisten pohjien arvioidaan vähentyneen 30–50 % Itämeren rehevöitymisen eli käytännössä veden samentumisen ja rihmalevien lisääntymisen vuoksi (A1: VU). Näkösyvyysaineistoilla tehty paikkatietotarkastelu osoitti jopa 60 %:n vähenemistä tällä ajanjaksolla, mutta ainoassa seuratussa esiintymässä ei ole havaittu vastaavia muutoksia (Boström ym. 2002). Koska näkösyvyyden ja meriajokkaan esiintymissyvyyden välillä on kuitenkin yleisesti todennettu yhteys (esim. Olesen 1996; Boström ym. 2014), luontotyyppin oletetaan vähentyneen selvästi, mutta vähemmän kuin paikkatietotarkastelu antaa olettaa. Meriajokaspohjien mahdollisia määrämuutoksia ei pystytä arvioimaan pidemmällä aikavälillä (A3: DD). Tulevaisuudessa mahdollinen suolapitoisuuden väheneminen (Meier 2015) aiheuttaisi mittavia muutoksia Suomen meriajokasyhteisöissä tai hävittäisi ne jopa kokonaan. Tulevaisuuden määrämuutokset katsottiin kuitenkin puutteellisesti tunnetuiksi (A2a: DD). Meriajokasyhteisöt saattavat olla alttiita suurille muutoksille myös muista kuin suolapitoisuuteen liittyvistä syistä. Esimerkiksi Ruotsin länsirannikolla meriajokasyhteisöt vähenivät 58 % vain 10–15 vuoden aikana 1980-luvulta alkaen (Baden ym. 2003). Tanskan meriajokasniityistä puolestaan huomattava osa hävisi tilapäisesti 1930-luvulla sienitaudin vuoksi (Rasmussen 1977). Meriajokasyhteisöjen levinneisyysalue on 23 000–25 000 km² ja esiintymisruutuja arvioidaan olevan alle 50. Rehevöitymisen haitallisten vaikutusten vuoksi luontotyyppin katsotaan olevan jatkuvasti taantuva sekä abioottisilta että bioottisilta ominaisuuksiltaan, ja taantumisen katsotaan jatkuvan myös tulevaisuudessa. Luontotyyppi luokituu vaarantuneeksi (VU) sekä B1:ksi että B2-alakriteerien perusteella (B1,2a(ii,iii)b; B3: LC). Luontotyyppin bioottista laatua olisi mahdollista tarkastella esim. meriajokkaan versotiheyttä, rihmalevien runsautta tai seuralaislajiston koostumusta koskevien aineistojen perusteella. Rehevöityminen on todennäköisesti aiheuttanut näissä tekijöissä haitalliseksi katsottavia muutoksia. Koska muutosten suuruudesta ei ole mahdollista tehdä arvioita, luontotyyppi arvioitiin bioottisten laatutekijöiden perusteella puutteellisesti tunnetuksi sekä menneisyydessä että tulevaisuudessa (D1–D3: DD).

9. Luokkamuutoksen syyt

Menetelmän muutos.

10. Kehityssuunta

Heikkenevä rehevöitymisen vuoksi.

11. Yhteydet hallinnollisiin luokitteluihin

Voi sisältyä luontodirektiivin luontotyypppeihin vedenalaiset hiekkasärkät (1110), laajat matalat lahdet (1160) ja harjusaarien vedenalaiset osat (1610).

12. Vastuuluontotyypit

Meriajokaspohjat on vastuuluontotyyppi.